

EDSHULTS BORGRUIN

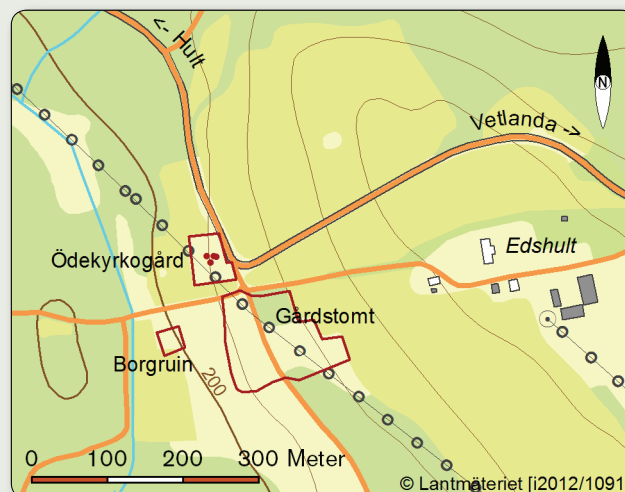
Vid en vik i sjön Solgen några mil söder om Eksjö ligger Edshults säteri med en ståtlig karolinsk herrgårdsbyggnad från 1650-talet. Intill denna ligger ruinen efter en gårdskyrka till den medeltida sätesgården Edshult. Kyrkan var byggd av trä med sakristia och gravkor i sten och var rikligt försedd med målningar och skulpturer. Den revs på 1830-talet och byggnadsmaterialet såldes på auktion. I kyrkan fanns en madonnaskulptur från 1300-talet som finns bevarad på Statens Historiska Museum. En modell av medeltidskyrkan finns utanför församlingshemmet vid Edshults kyrka.

Till gården hörde även andra hus, och husgrunderna söder om kyrkoplatsen kan vara spår efter dessa. På 1300-talet förändrades gården och byggdes om till en befäst borg. Av den anledningen övergavs det gamla gårdsläget. En ny borganläggning med vattenfylld vallgrav byggdes ca 100 meter längre västerut, nära sjön Solgens dåvarande strand. Flytten innebar ett bättre försvarsläge, men var också gynnsam ur kommunikationssynpunkt. Här passerade en färdväg från Eksjö mot sydväst och läget vid Solgen och Solgenån innebar goda lokala vattenförbindelser. De omfattande sjösänkningarna på 1800- och 1900-talen har dock förändrat landskapsbilden.

Hur borganläggningen såg ut kan vi ana tack vare en arkeologisk utgrävning 1989. Den visade att den norra vallgraven varit ca fem meter bred, en meter djup och kantats av tätt ställda störar. Innanför vallgraven stod ett kvadratisk trätornt på en liten kulle. Tornet var byggt på en grästensgrund av 1,5 meter tjocka murar och hade flera våningar. Öster om tornet finns spår efter ytterligare en byggnad och väster om tornet låg en smedja. Utgrävningarna visade också att borgen brunnit och byggts om flera gånger under 1300- och 1400-talen. Troligtvis var borgen ingen stark befästning, utan ämnad för lokal kontroll och för att visa borgherrens status.

Arkeologisk undersökning av borgkullen 1989. Foto Jönköpings läns museum.

SMULTRONSTÄLLE 5

HITTA HIT

Från Eksjö, Rv 40 österut. Vid väggors i höjd med Hult, tag av mot Edshult. Vid väggors, tag av mot Stallarp, P-plats vid kyrkoruinen.

Koordinater:

N 6380853 / E 511186
(SWEREF 99 TM) // N 57°
34' 11,97", E 15° 11' 13,22"
(WGS84)

Flygfoto från Edshult med säteribyggnaden i bakgrunden, kyrkoplatsen till vänster och borgruinen i förgrunden. Foto Leif Gustavsson/L.G.foto.

JÖNKÖPINGS LÄNS
MUSEUM

036-30 18 00 • www.jkpglm.se

SMULTRONSTÄLLEN

Ute i landskapet finns massor att upptäcka! Länsmuseet presenterar här smakprov på sevärdheter i Jönköpings län med utgångspunkt i kulturmiljöer och kulturarv.

Här finns välkända kulturminnesmärken såsom Habo kyrka och domarringarna i Smålandsstenar, men också mer okända pärlor såsom flottningsslämningarna i Valån och Stengårdshults kyrka. I länet finner vi många spår efter forna tiders människor och verksamheter, allt ifrån slott- och herresäten till övergivna vägbanor och odlingsrösen i skogsmark.

Vår tanke med Smultronställen är att det ska locka till utflykter i kulturlandskapet – där finns vår historia, som tar sig olika uttryck i den fysiska miljön. Det är ett arv värt att uppleva och värna. Under rubriken Smultronställen kommer vi allteftersom fylla på med ännu fler sevärdheter, både för länsbor och långväga besökare. Ju fler som upptäcker dessa pärlor, desto större möjlighet att de bevaras för framtiden.

FAKTA

I Jönköpings län finns över 40 000 registrerade fornlämningar, 87 riksintressanta kulturmiljöer, närmare 130 byggnadsminnen, ungefär 150 kyrkor, 100-talet hembygdsgrändar med samlad äldre bebyggelse, ett stort antal industrihistoriska miljöer samt två kulturreservat. Därtill finns också ett stort antal kulturmiljöer med bevarandevärd bebyggelse. En del av dessa kan man få information om via länsstyrelsens och kommunernas hemsidor. Man kan även hitta beskrivningar via de olika hembygdsföreningarnas respektive sidor.

BRA ATT VETA

Tillgängligheten till de olika smultronställen varierar. En del är välskyltade, enkelt tillgängliga och uppfyller krav på parkeringsplatser etc. Andra kräver mer av besökaren, kanske behöver man gå en längre sträcka för att nå sitt mål, ibland är det snårig skog och väl framme möts man kanske av en trasig skylt (om det ens funnits någon). Platserna bär dock alltid på en spännande och intressant historia.

Notera också att många av de kulturhistoriska byggnaderna är privatägda och endast tillgängliga för exteriör beskådan. Respektera privat tomtmark. Många kyrkor är öppna sommartid. Under andra tider på året brukar man kunna kontakta kyrkvaktmästaren som öppnar upp.

